Κάλεσμα της Βαλκανικής Αναρχικής Έκθεσης Βιβλίου 2026 (Σκόπια, 24-27 Σεπτέμβρη)

Με μεγάλη χαρά προσκαλούμε συντρόφους, συλλογικότητες, εκδότες και πρωτοβουλίες από τα Βαλκάνια -και όχι μόνο- στα Σκόπια για το Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου 2026, που θα πραγματοποιηθεί από τις 24 έως τις 27 Σεπτεμβρίου. Με επιμονή και φροντιστικότητα, αναλαμβάνουμε την ευθύνη να φιλοξενήσουμε αυτή τη κινητή συνάντηση αντίστασης, αλληλεγγύης και αυτοοργάνωσης. Ανυπομονούμε να σας καλωσορίσουμε για να μοιραστούμε τέσσερις ημέρες συναντήσεων, συζητήσεων, διαφωνιών, μάθησης, οργάνωσης και συλλογικού αγώνα.
Μετά από δεκαπέντε χρόνια, το φεστιβάλ επιστρέφει στα Σκόπια, όπου φιλοξένησε για τελευταία φορά το 2011. Επιστρέφει σε μια πόλη που έχει αλλάξει εντελώς, σε μια περιοχή που έχει μεταμορφωθεί και σε ένα ριζικά διαφορετικό παγκόσμιο πλαίσιο. Αυτό που παραμένει αμετάβλητο είναι η ανάγκη να συναντηθούμε, να οργανωθούμε, να ανταλλάξουμε ιδέες και να αντισταθούμε μαζί. Η επιστροφή του ΒΑΒ στα Σκόπια δεν είναι μια χειρονομία νοσταλγίας, αλλά μια πολιτική αναγκαιότητα: να επανασυνδεθούν παλιοί και νέοι αγώνες, να ενισχυθούν οι τοπικέ και διεθνιστικές δικτυώσεις και να αντιμετωπιστούν οι πραγματικότητες του παρόντος με συλλογική δύναμη. Ένα νέο αναρχικό κίνημα οργανώνεται για άλλη μια φορά σε αυτή την πόλη που διαμορφώνεται μέσα από αντιφάσεις, απόγνωση και επιβίωση. Νέες συλλογικότητες, άτυπες ομάδες και πρωτοβουλίες αναδύονται, επανασυνδέοντας τους αγώνες του παρελθόντος και ανοίγοντας νέα μέτωπα αντίστασης. Τα Σκόπια γίνονται και πάλι πεδίο αντιπαράθεσης με το κράτος, το κεφάλαιο και όλες τις μορφές κυριαρχίας.
Οι πόλεμοι δεν είναι πλέον εξαιρέσεις – αποτελούν τη καθημερινή κατάσταση του κόσμου. Ο ιμπεριαλισμός δεν κρύβεται πλέον πίσω από μάσκες διπλωματίας, αλλά αναδιαμορφώνει ανοιχτά τα σύνορα, τις ζωές και το μέλλον. Νέες τεχνολογίες αναπτύσσονται πίσω από κλειστές πόρτες ιδιωτών, ενώ οι

συνέπειές τους επιβάλλονται σε όλους μας: τεχνητή νοημοσύνη, ψηφιακή παρακολούθηση, αλγοριθμικός έλεγχος της εργασίας, της εκπαίδευσης, της υγείας, του πολέμου και της ψυχαγωγίας. Είμαστε αποκλεισμένοι από τα δεδομένα, τις αποφάσεις και τις υποδομές, αλλά αναγκασμένοι να φέρνουμε το βάρος τους – όλο και περισσότερο ως στόχοι της στρατιωτικοποίησης και του κοινωνικού ελέγχου.

Ταυτόχρονα, ένα νέο κύμα αντιδραστικών πολιτικών ανατρέπει δεκαετίες αγώνων. Το κίνημα "anti-gender" επιτίθενται με νέων επιπέδων βία στις γυναίκες, τους ομοφυλόφιλους και τα τρανς άτομα. Οι πατριαρχικές, εθνικιστικές και θρησκευτικές δυνάμεις κινητοποιούν μέσω του φόβου και της οργής, διαμορφώνοντας τις νέες γενιές με παλιές ιεραρχίες. Η οικονομική μηχανή του καπιταλισμού συνεχίζει την ατέρμονη καταστροφή της, σπάζοντας κάθε χρόνο νέα ρεκόρ στην οικολογική κατάρρευση, την εκμετάλλευση, τον εκτοπισμό και την κοινωνική δυστυχία. Δεν πρέπει να βλέπουμε όλες αυτές τις κρίσεις χωριστά. Αποτελούν ένα αλληλένδετο τοπίο κυριαρχίας. Είναι το λογικό αποτέλεσμα της κρατικής εξουσίας, της καπιταλιστικής συσσώρευσης, του τεχνολογικού ελέγχου και της κοινωνικής ιεραρχίας.

Στα Βαλκάνια, αυτές οι παγκόσμιες διαδικασίες λαμβάνουν ιδιαίτερα βίαιες και ορατές μορφές. Η περιοχή συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως ένα ημι-περιφερειακό εργαστήριο λιτότητας, ιδιωτικοποιήσεων, διαφθοράς και εκμετάλλευσης. Τα ποτάμια φράσσονται, τα δάση πωλούνται, τα βουνά μετατρέπονται σε ορυχεία και οι πόλεις αναδιαμορφώνονται με σκοπό το κέρδος, ενώ ολόκληρες κοινότητες μένουν χωρίς νερό, καθαρό αέρα ή ασφαλή μέσα διαβίωσης. Η οικολογική καταστροφή προχωρά παράλληλα με την ανεργία, την αναγκαστική μετανάστευση και την αποσύνθεση όσων απομένουν από τις κοινωνικές υποδομές.

Ταυτόχρονα, νέα και αναμασημένα λαϊκιστικά καθεστώτα, εθνικιστικά σχέδια και αυταρχικές κυβερνήσεις εδραιώνουν την εξουσία τους μέσω του φόβου, της στρατιωτικοποίησης, του μισογυνισμού, του ρατσισμού και του ιστορικού ρεβιζιονισμού. Τα σύνορα των Βαλκανίων παραμένουν ζώνες φυλάκισης, επαναπροωθήσεων και θανάτου για τους μετανάστες, ενώ οι τοπικοί πληθυσμοί υποτάσσονται μέσω του χρέους, της επισφάλειας και της μόνιμης κρίσης. Ωστόσο, σε ολόκληρη την περιοχή, οι αγώνες συνεχίζονται: ενάντια στα υδροηλεκτρικά εργοστάσια, την εκμετάλλευση του νερού και της γης, τις εξώσεις, την αστυνομική βία, την έμφυλη καταπίεση, την

οργάνωση των φασιστών, τα καθεστώτα των συνόρων και την εκμετάλλευση στον χώρο εργασίας. Αυτοί οι αγώνες είναι συχνά απομονωμένοι – και ακριβώς γι' αυτό χρειαζόμαστε χώρους όπως το Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου για να συνδεθούμε, να συντονιστούμε και να αντισταθούμε μαζί.

Μπροστά σε αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα, μοιραζόμαστε ένα κοινό καθήκον: να αντιδράσουμε επαναστατικά και ριζοσπαστικά. Να επανεξετάσουμε τις στρατηγικές μας, να ξαναχτίσουμε τα δίκτυά μας και να οξύνουμε τις πρακτικές αντίστασής μας. Να βρούμε τα ρήγματα στο σύστημα και να δράσουμε εκεί, μαζί, για να τα διευρύνουμε.

Το Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου υπάρχει εδώ και πάνω από μια δεκαετία ως χώρος ακριβώς για αυτό: όχι μόνο για βιβλία, αλλά και για συναντήσεις, συζητήσεις, διαφωνίες, μάθηση, οργάνωση, φροντίδα, απογοήτευση και ανανεωμένη δύναμη. Είναι μια κινητή συνάντηση που αρνείται να παραμείνει σταθερή σε ένα μέρος, αντανακλώντας τις πραγματικότητες της περιοχής μας και την ανάγκη για συνεχή ανασυγκρότηση των αγώνων.

Το 2026, η Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου θα πραγματοποιηθεί στα Σκόπια, από τις 24 έως τις 27 Σεπτεμβρίου. Η εγγραφή θα ξεκινήσει την Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου και το πρόγραμμα θα ξεκινήσει την Πέμπτη το πρωί.

Τα Σκόπια είναι μια πόλη με πολυεπίπεδη ιστορία αγώνων, εξεγέρσεων, καταστολής και επιβίωσης. Μια πόλη όπου οι πολιτισμοί συναντώνται και συγκρούονται, όπου ο αστικός χώρος είναι συνεχώς αντικείμενο διαμάχης, όπου οι νέες γενιές σχηματίζουν και πάλι ομάδες αντίστασης υπό όλο και πιο σκληρές συνθήκες. Από τους αγώνες των εργαζομένων έως την αντιφασιστική οργάνωση, από τη φεμινιστική και queer αντίσταση έως τους οικολογικούς αγώνες και τους αγώνες των γειτονιών – τα Σκόπια δεν είναι μόνο ένας τόπος κρίσης, αλλά και ένας τόπος δυνατοτήτων.

Καλούμε αναρχικές συλλογικότητες, εκδότες, στέκια, αυτόνομες πρωτοβουλίες, άτυπες ομάδες και άτομα από τα Βαλκάνια και πέρα από αυτά να έρθουν στα Σκόπια για να μοιραστούν εμπειρίες, αναλύσεις, εργαλεία και πρακτικές. Σας καλούμε να μοιραστείτε τα βιβλία, τα περιοδικά, τα κείμενα, τις αφίσες, τις συζητήσεις, τα εργαστήρια, τις ταινίες, τις ανταλλαγές δεξιοτήτων και τις προτάσεις σας. Σας καλούμε να μοιραστείτε τους αγώνες, τις αμφιβολίες, τις ερωτήσεις και την οργή σας – καθώς και την ενέργεια και την επιθυμία σας για έναν άλλο

κόσμο.
Η Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου δεν είναι μια εκδήλωση με θεατές και ομιλητές, αλλά κάτι κοινό που χτίζουμε μαζί. Είναι ένα μέρος για να συναντήσουμε συντρόφια από διαφορετικά περιβάλλοντα, να μάθουμε από τις ήττες και τις νίκες του άλλου, να διαφωνήσουμε, να υποστηρίξουμε ο ένας την άλλη υλικά και πολιτικά. Είναι ένα μέρος για να ενισχύσουμε τους διατοπικούς και διεθνιστικούς δεσμούς ενάντια στα σύνορα, τα κράτη και το κεφάλαιο.
Σε μια εποχή πολέμου, αυταρχισμού, πατριαρχικής αντίδρασης, οικολογικής καταστροφής και τεχνολογικής κυριαρχίας, επιμένουμε να οργανωνόμαστε χωρίς ηγέτες και χωρίς αφεντικά. Επιλέγουμε την αλληλεγγύη αντί του ανταγωνισμού, την αυτοοργάνωση αντί της εκπροσώπησης, την άμεση δράση αντί της ανάθεσης.
Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη συμμετοχή, το πολιτικό πλαίσιο και τις προθεσμίες για την υποβολή προτάσεων θα ακολουθήσουν τους επόμενους μήνες. Σας ζητούμε να μεταφράσετε την παρούσα πρόσκληση στις δικές σας γλώσσες, να την κοινοποιήσετε μαζί μας, να την αναρτήσετε στις πλατφόρμες σας και να την μοιραστείτε στα κανάλια επικοινωνίας σας.
https://bab2026.espivblogs.net/
Προς το παρόν, σημειώστε τις ημερομηνίες και διαδώστε το μήνυμα:
Βαλκανική Αναρχική Έκθεση Βιβλίου 2026 Σκόπια
24–27 Σεπτεμβρίου 2026
– Ενάντια στον πόλεμο, το κεφάλαιο, την πατριαρχία και το κράτος
– Για την αλληλεγγύη, την αντίσταση και την απελευθέρωση.

12ο Αντιεξουσιαστικό Φεστιβάλ 5-6-7/6 – Πολιτικό &

Πολιτισμικό Πρόγραμμα

- ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5/6 | 19.30 | ΑΛΣΟΣ

“Ο κόσμος σε καιρό γενικευμένου πολέμου. Αντιπολεμική προοπτική και κοινωνικές αντιστάσεις.”
Ομιλητές:
• **Μιχάλης Μαραγκάκης**(Αντιρρησίας συνείδησης, Εκπαιδευτικός)
• **Εκδόσεις των ξένων**
• **Σημειώσεις της Στέπας**
+ AFTER BAR

- ΣΑΒΒΑΤΟ 6/6 | 19.30 | ΘΕΑΤΡΑΚΙ ΣΚΑΛΑΣ

“Τα Γιάννενα σαν καρτ ποστάλ. Η Παμβώτιδα σα «νεκρή φύση». Αρμονική συνύπαρξη ή ανάπτυξη και καταστροφή;”
Ομιλητές:
• **Γιάννης Παπαδημητρίου**(Μέλος οικολογικών πρωτοβουλιών)
• **Γιάννης Πάσχος** (Ιχθυολόγος)
• **Πέτρος Περράκης** (Κόλλιας, Υποψήφιος Διδάκτορας Περιβαλλοντικής Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου)
LIVE
• Luckies
• Dramachine
• Pink Maggit
+ AFTER PARTY
• **Dj Set Kapo x Comandante (techno)**
**Σε περίπτωση βροχής στις εστίες της Δόμπολης.*

- ΚΥΡΙΑΚΗ 7/6 | 19.00 | Ε.Κ.Χ ΑΛΙΜΟΥΡΑ

Παραδοσιακό γλέντι:
• << Τα Μπενγκα της Ηπειρου>> και φίλοι

Χειρονομία Αντιεξουσιαστική Κίνηση
(Ανοιχτή συνέλευση κάθε Πέμπτη 8μμ στον Ελεύθερος κοινωνικός χώρος Αλιμούρα)
** Κατά την διάρκεια του φεστιβάλ θα υπάρχει πάγκος από το βιβλιοπωλείο της Αλιμούρας*

Λιγότερα

ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ (ο χορός των κολασμένων) στον ε.κ.χ. «αλτάι» από τις Τσιριτσάντζουλες

Την Κυριακή 1/10, στις 21:00, στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο «αλτάι»(Θεμιστοκλέους 65, Εξάρχεια) Οι **Τσιριτσάντσουλες** παρουσιάζουν τη θεατρική παράσταση :

ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ

(*ο χορός των κολασμένων*)

Ένα καρναβαλικό δράμα για το έπος της ανθρώπινης ιστορίας

του Μαρίνου Μουζάκη

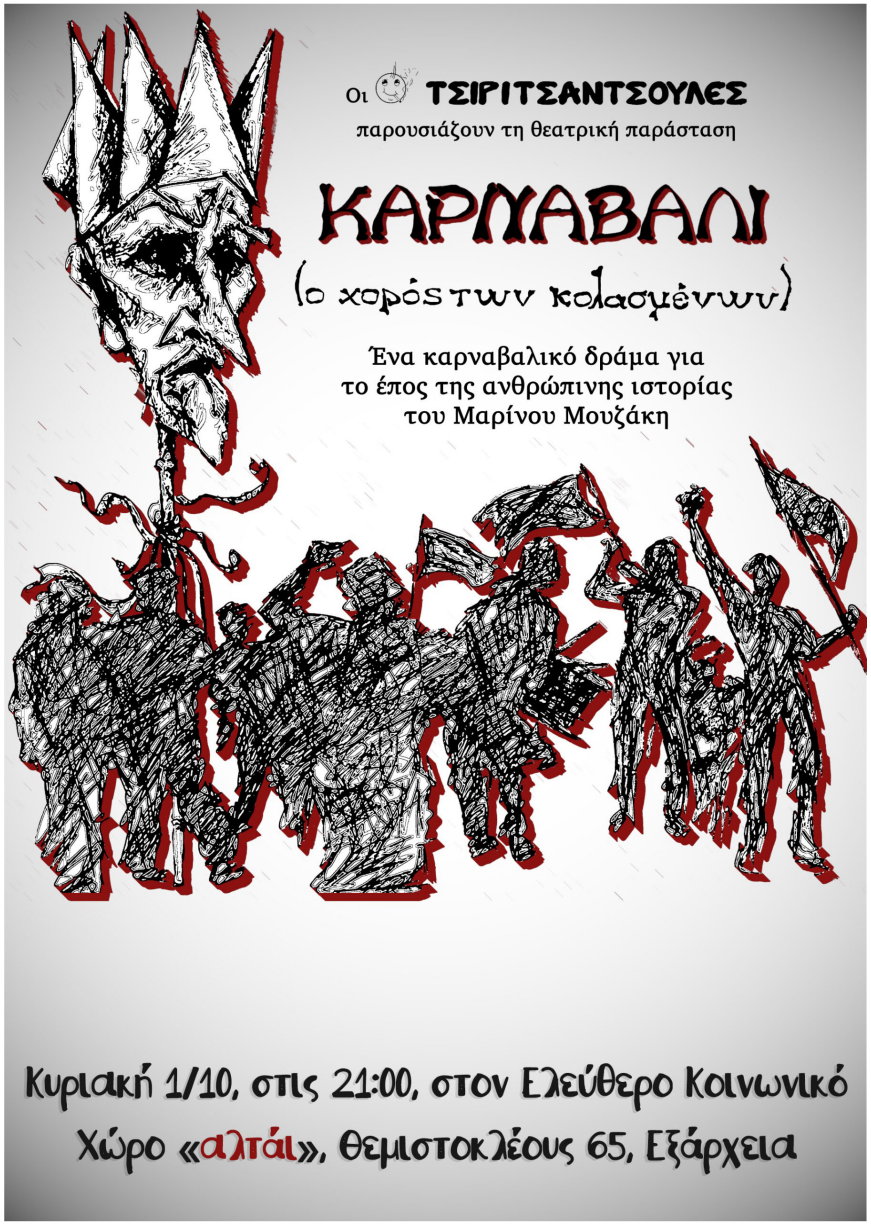

Υπόθεση

Η καρναβαλική πομπή των κολασμένων αυτής της γης, θα ξετυλίξει το ιστορικό νήμα απ' το κουβάρι που λέγεται ανθρωπότητα. Θα μιλήσει για τον άνθρωπο, το πιο αδύναμο, κομπλεξικό, ανισόρροπο και βλαβερό ζώο του πλανήτη, από την εμφάνισή του, μέχρι την αξιοθρήνητη κατάντια που παρουσιάζει τη σήμερον ημέρα.

Σκηνοθετικό σημείωμα

Για το έργο

Το *Καρναβάλι (ο χορός των κολασμένων)* είναι ένα πρωτότυπο έργο, γραμμένο μεταξύ 2012 και 2022. Θέμα του είναι η ιστορία του ανθρώπου, ιδωμένη όμως από τη σκοπιά των «κολασμένων αυτής της γης, δηλαδή όλων εμάς». Η ιστορία, ως γνωστόν, διαχρονικά γράφεται από τους νικητές· η μελέτη της συνεπώς θα πρέπει πάντα να γίνεται με αυτό το δεδομένο κατά νου. Πώς θα μπορούσε όμως να γίνει η ανάγνωση της ιστορίας από ανθρώπους σαν εμάς, ταγμένους εκ πεποιθήσεως με τη μεριά των ιστορικά «χαμένων», των απόκληρων δηλαδή και των κατατρεγμένων της ανθρώπινης φυλής; Μόνο με την προσπάθεια να διαβάσουμε την ιστορία πίσω από τις λέξεις.

Να ψάξουμε να βρούμε πιθανές λογικές εξηγήσεις πίσω από εξόφθαλμες αντιφάσεις, να συνομιλήσουμε με τους ήρωες και τις ηρωίδες για τις αδυναμίες και τους φόβους τους, έξω από το εξωραϊσμένο ή δαιμονοποιημένο πλαίσιο που τους φιλοτέχνησε κάποιος κόλακας ή ορκισμένος εχθρός τους, να εντοπίσουμε την εξέλιξη των ιδεών ώστε να κατανοήσουμε τα σπουδαία ανθρώπινα επιτεύγματα, αλλά και τις απάνθρωπες θηριωδίες, βαριά κληρονομιά για τις γενιές μας. Δηλαδή να προσπαθήσουμε να ανατρέψουμε το υπάρχον αφήγημα, όχι όμως για την ανατροπή ως αυτοσκοπό, αλλά γιατί απλώς είμαστε εραστές της αλήθειας και σε κάθε περίπτωση θα πεθάνουμε αναζητώντας την. Και ποια φόρμα καταλληλότερη για ανατροπή υπάρχει από το Καρναβάλι; Εκεί, που οι συμβάσεις εξαφανίζονται και που ελεύθερα μπορείς να συντρίψεις τα ταμπού και το κοινά αποδεκτό. Εκεί που η φαντασία βρίσκει ευνοϊκό έδαφος για ν’ αναπτυχθεί και να φέρει τα πάνω κάτω. Εκεί που ο βασιλιάς γίνεται σκλάβος, ο άντρας γυναίκα και η γυναίκα άντρας, ο άνθρωπος ζώο, ο φτωχός πλούσιος κι ο ευσεβής Βελζεβούλ. Έτσι γεννήθηκε η ιδέα του *χορού των κολασμένων*, μιας καρναβαλικής λαϊκής πομπής από τους διαχρονικά «χαμένους» στο πέρασμα των αιώνων, που ζητά δικαιοσύνη και αφηγείται την ιστορία από τη δική της οπτική γωνία.

Για την παράσταση

Το *Καρναβάλι* μας αποτέλεσε μια αφορμή για ένα

κοπιαστικό, αλλά απολαυστικό ταξίδι στην ανθρώπινη ιστορία. Ήταν αφορμή να ψάξουμε, να διαβάσουμε και με άλλοθι το καρναβαλικό πνεύμα, να παίξουμε σα μικρά παιδιά, με πρόσωπα και γεγονότα που μας στοιχειώνουν, από το σχολείο ακόμα. Χρησιμοποιήσαμε και πάλι τις τεχνικές του λαϊκού θεάτρου, τον χορό και το τραγούδι, τη μάσκα και τα ξόανα, τους αυθεντικούς δηλαδή καρναβαλικούς κώδικες, που με την ελευθεριότητά τους σε τσιγκλάνε να αφήσεις τη φαντασία σου να οργιάσει. Κι εμείς άλλο που δε θέλαμε! Στις πρόβες αυτοσχεδιάσαμε, ερευνήσαμε, παίξαμε μουσικές, δοκιμάσαμε κοστούμια και περούκες και γελάσαμε με την καρδιά μας. Γέλιο βέβαια πικρό, έχοντας συνείδηση των δεινών που έχει προκαλέσει ιστορικά η ανθρώπινη ανοησία. Όμως το γέλιο σε κάθε περίπτωση είναι θεραπευτικό και -υπό προϋποθέσεις- μπορεί να γίνει εξεγερτικό. Η κωμωδία άλλωστε είναι σκληρό πράγμα… σαν το Καρναβάλι.

Το έργο αυτό θέλω να το αφιερώσω στον δάσκαλό μου Carlo Formigoni, σαν έναν μικρό φόρο τιμής για όσα έμαθε σε μένα κι όλες τις Τσιριτσάντσουλες, τόσο γενναιόδωρα.

Μαρίνος Μουζάκης

Απρίλης 2023

Συντελεστές

Παίζουν: **Ντίνα Μαυρίδου, Γιώργος Σιδέρης, Ερμιόνη Δόβα, Ντίνα Καφτεράνη, Μαρίνος Μουζάκης**

Κείμενο-σκηνοθεσία-μουσική-κινησιολογική επιμέλεια: **Μαρίνος Μουζάκης**

Σκηνικά-κοστούμια-μάσκες-σχέδιο αφίσας κι εξωφύλλου: **Μαρία Μαρκοπούλου**

Διεύθυνση παραγωγής-φροντιστήριο: **Ντίνα Μαυρίδου**

Κατασκευή σκηνικού: **Κώστας Βαλατσός**

Κατασκευή κοστουμιών: **Αγγελική Βασιλοπούλου**

Παραγωγή: **Τσιριτσάντσουλες 2023**

Ευχαριστούμε το αντιεξουσιαστικό, αναρχικό στέκι Αντίπνοια για τη φιλοξενία των προβών μας κι όλες τις Τσιριτσάντσουλες που βοήθησαν στην παραγωγή αυτής της παράστασης.

Η παράσταση είναι αφιερωμένη στον δάσκαλό μας Carlo Formigoni.

tsiritsantsoules.gr

mail: tsiritsantsoules@gmail.com

Εισήγηση ΕΚΧ Αλιμούρας από την βιβλιοπαρουσίαση του βιβλίου “Δρομοκαϊτειο, Λέρος, Δαφνί : Ο ένας τοίχος μετά τον άλλον” του Θ. Μεγαλοοικονόμου

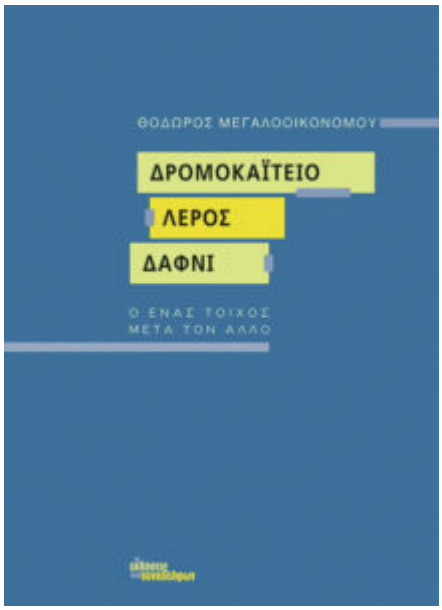

Στο βιβλίο <<Δρομοκαϊτειο, Λέρος, Δαφνί : Ο ένας τοίχος μετά τον άλλον>>, ο θ. Μεγαλοοικονόμου ανατρέχει στο ιστορικό της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα, αναρωτώμενος αν αυτή υπήρξε ποτέ ουσιαστικά και ποιοι ήταν οι πολυδιάστατοι παράγοντες που την εμπόδισαν. Παράλληλα, θίγει ζητήματα όπως η επικινδυνότητα, το ακαταλόγιστο, η τοξικοεξάρτηση, η προσφυγιά και η αστεγία, τοποθετώντας τα στον πυρήνα της κοινωνικής ρίζας του ψυχικού πόνου, όπως γράφει και ο ίδιος. Επίσης, στέκεται στην έννοια της Αποϊδρυματοποίησης όχι ως απλά το ξεπέρασμα του ασύλου και την ρήξη με το παραδοσιακό ψυχιατρείο- φυλακή, αλλά ως την διαρκή κινηματική διαδικασία ουσιαστικής επανένταξης του ατόμου στον κοινωνικό ιστό, μέσα απ' την προσπάθεια ικανοποίησης των δικών του αναγκών. Παράλληλα, έρχεται σε ρήξη με το κυρίαρχο ψυχιατρικό μοντέλο, τον βιολογικό αναγωγισμό, δηλαδή την αντιμετώπιση των ψυχικά ασθενών ως χημικές εξισώσεις του εγκεφάλου τους, θεωρία και πρακτική που αφαιρεί την κοινωνική παράμετρο απ' το ζήτημα της ψυχικής υγείας. Αντιθέτως επιμένει σε αυτήν, πιστεύοντας τόσο ότι οι κοινωνικές συνθήκες τις οποίες ζούμε είναι αυτές που προκαλούν ψυχικά νοσήματα στα άτομα, όσο και ότι οι κοινωνικές συνθήκες τις οποίες μπορούμε να μετασχηματίσουμε και ανοικοδομήσουμε, είναι αυτές που μπορούν να τα θεραπεύσουν. Έτσι, εμβαθύνοντας στην κοινωνική διάσταση των ψυχικών νοσημάτων, προτείνει ότι τα κοινωνικά προβλήματα απαιτούν κοινωνικές λύσεις, και έτσι η πραγματική θεραπεία αυτών οφείλει να αναζητηθεί μέσα απ' τις σχέσεις, τους ρόλους και τα νοήματα που συνδέουν τον ψυχικά άρρωστο με την κοινωνία. Με βάση τον κυρίαρχο λόγο και πρακτική της ψυχιατρικής, όσο πιο πολύπλοκες οι ανάγκες των ατόμων, τόσο ευκολότερα απομονώνονται, ιδρυματοποιούνται και εν τέλει απορρίπτονται. Με την επιστροφή στην κοινότητα και την συσχέτιση του χώρου της ψυχικής υγείας με την κοινωνική σφαίρα, καλούμαστε τόσο ως άτομα όσο και ως κοινωνικός χώρος,

να πάρουμε θέση και να προκαλέσουμε ρήγματα στην θεωρία και πρακτική του αποκλεισμού.

Ζούμε λοιπόν σήμερα μια κοινωνική πραγματικότητα όπου η συσσωρευμένη δυσφορία των ατόμων μπορεί να ονομαστεί κατάθλιψη ή κάπως αλλιώς, δηλαδή μετατρέπεται σε μια πάθηση δυνητικά ιάσιμη με την χορήγηση της κατάλληλης φαρμακευτικής αγωγής. Η φτώχεια, η στέρηση και η επισφάλεια που μας διαπερνάνε είναι τόσο οι αιτίες εμφάνισης ψυχικών νόσων, όσο και τα εμπόδια για την αναζήτηση εξειδικευμένης ψυχικής βοήθειας. Με τις κρατικές παροχές ψυχικής υγείας να απαξιώνονται και να περικόπτονται συνεχώς από την μία, και το συχνά δυσβάσταχτο κόστος αναζήτησης της βοήθειας κάποιου ιδιώτη από την άλλη, γίνονται ξεκάθαροι οι ταξικοί αποκλεισμοί και στο ψυχικό πεδίο. Η αυξανόμενη ανεργία και οι κακοπληρωμένες δουλειές μας, συχνά μας εμποδίζουν να πραγματώσουμε βασικούς στόχους όπως το να νοικιάσει κάποιος ένα σπίτι μακριά απ’ το πατρικό του, να κάνει οικογένεια, να πάει διακοπές, να ταΐσει τα παιδιά του ή να θερμάνει το σπίτι του και μας γεμίζουν δυστυχία ή και με το αίσθημα ανικανότητας. Παράλληλα, έχουμε το κράτος να μας πετάει ψίχουλα με τα επιδόματά του για να ψωνίσουμε τα βασικά και να βάλουμε βενζίνη, θίγοντας ακόμα παραπάνω την αξιοπρέπεια μας. Η συνθήκη της καραντίνας και η τηλεργασία, τηλεκπαίδευση που έφερε, προκάλεσε ακόμα μεγαλύτερη επιδείνωση στην γενικευμένη μοναξιά, αποξένωση και εσωστρέφεια που νιώθουμε, ενώ κατάφερε να ενταντικοποιήσει την ζωή μας ακόμα και όταν αράζουμε στο σπίτι μας. Η απροκάλυπτη και ωμή κρατική βία σε συνδυασμό με την στάση της δικαιοσύνης μας κάνουν να νιώθουμε την αδικία και την καταπίεση στα σώματά μας, ενώ η αντίδραση σ’ αυτή την πραγματικότητα είναι σχεδόν απαγορευμένη. Και ενώ έχουμε όλον αυτό τον ζόφο πάνω απ’ τα κεφάλια μας, έχουμε και την συστημική ψυχολογία να μας προτρέπει να το δούμε θετικά. Μετατρέποντας την παραγωγικότητα και το συνεχές τρέξιμο, την κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη, τις αποσπασματικές και επιφανειακές σχέσεις με ανθρώπους και τόπους σε πραγματικές ανάγκες και προτρέποντας μας να ζήσουμε την ζωή μας στο έπακρο και να καταναλώσουμε

εμπειρίες, μας βυθίζει στον ιδιωτικό και ατομικιστικό ζόφο του νεοφιλελευθερισμού.

Ακόμα, νιώθουμε την ανάγκη να μιλήσουμε για το συστηματικό καθεστώς ψυχικής οδύνης που βρίσκονται οι πρόσφυγες. Άνθρωποι οι οποίοι ζουν δίπλα μας αλλά σε μεγάλη απόσταση από μας, έγκλειστοι ή με ελάχιστη και περιορισμένη μετακίνηση, υπό συνεχή εποπτεία, με απουσία κοινωνικής συμμετοχής, σε καθεστώς ανεργίας ή κακοπληρωμένης εκμετάλλευσης, άμεσα εξαρτώμενοι απ' το κράτος ή από ΜΚΟ άρα χωρίς ουσιαστικό έλεγχο πάνω στις ζωές τους. Κι όλα αυτά ενώ έχουν ήδη να διαχειριστούν το τραύμα της προσφυγιάς και της κακοποίησης. Επιπλέον, είναι συχνό φαινόμενο λόγω τις διαφορετικής κουλτούρας και του άκαμπτου ψυχιατρικού λόγου, η μη κατανόηση των μορφών έκφρασης της ψυχικής οδύνης και του πόνου αυτών των ανθρώπων κι άρα να θεωρούνται ψυχωτικοί και να τους χορηγούνται ισχυρές φαρμακευτικές αγωγές με αποτέλεσμα την καταστολή και τον πλήρη ψυχικό αποκλεισμό τους. Βέβαια, το παράδειγμα αυτό είναι μια ακόμα απόδειξη ότι ζούμε σε έναν κόσμο και μια κοινωνία που αντιμετωπίζει αποκλίνουσες ομάδες ατόμων σαν παράσιτα με την στοίβαξή τους σε απομονωμένους χώρους μακριά απ' τα μάτια της κοινότητας, σε ένα καθεστώς συνεχούς καταστολής και εξόντωσης, όπως οι ψυχικά ασθενείς στην Λέρο, οι αντιφρονούντες στα ξερονήσια, οι φυλακισμένοι σε φυλακές υψίστης ασφαλείας και

τώρα οι μετανάστριες στα camps.

Βλέποντας έτσι, την σύνδεση ψυχικού και κοινωνικού πεδίου θεωρούμε πως ο ρόλος ενός Ελεύθερου Κοινωνικού Χώρου είναι σημαντικός. Μέσα σε χώρους σαν αυτόν μπορούμε να συζητήσουμε και να οργανώσουμε τις αντιστάσεις μας ενάντια στο ψυχιατρικό μοντέλο που ακολουθείται. Να ασκήσουμε κοινωνικό έλεγχο και πίεση στην κρατική πολιτική που δημιουργεί ψυχιατρεία-φυλακές, με καθηλώσεις και ακούσιες νοσηλείες με την βοήθεια μπάτσων που βάζουν το χέρι τους στην περαιτέρω κακοποίηση του ψυχικά ασθενούς. Να αναδείξουμε και να εμποδίσουμε ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων δομών ψυχικής υγείας- όπως συμβαίνει και στην κλινική του Πανεπιστημιακού νοσοκομείου Ιωαννίνων με την ΜΚΟ ‘’ΕΠΡΟΨΥΗ’’-, πολιτικές που αυξάνουν τον αποκλεισμό, τον κατακερματισμό και την ασυδοσία εντός του ψυχικού πεδίου. Να αναδείξουμε και να ενισχύσουμε αγώνες του θεραπευτικού προσωπικού και ασθενών για την καλυτέρευση των συνθηκών σε κάθε δομή ψυχικής υγείας.

Ωστόσο, ένας Ελεύθερος Κοινωνικός Χώρος μπορεί να κάνει και κάτι άλλο σημαντικό. Εντός αυτού, δημιουργείται μια κοινότητα ατόμων που συνάπτουν συντροφικές σχέσεις μεταξύ τους και έχουν κοινά προτάγματα και στόχους. Δημιουργείται λοιπόν, ένα πεδίο παρέμβασης για την αποδοχή και κατανόηση ατόμων με θέματα ψυχικής υγείας. Η καθημερινή συμβίωση και δραστηριότητα, η προετοιμασία και εκπλήρωση κοινών στόχων όπως εκδηλώσεις, παρεμβάσεις αλλά και το απλό άραγμα σε ένα μπαρ επιτρέπουν την παρατήρηση και καλλιέργεια ενδιαφέροντος για την ψυχική κατάσταση των ατόμων. Έτσι, μπορεί να προκύψει ένας δίαυλος προσέγγισης και επικοινωνίας για τα ψυχικά μας ζητήματα ενάντια σε πιο παρεμβατικούς θεσμούς όπως η οικογένεια και οι ψυχίατροι. Μοιραζόμενοι τα προβλήματα που μας γεννάει η κοινωνική πραγματικότητα και η αλληλοστήριξη σε αυτά με έμπρακτους τρόπους όπως για παράδειγμα η κάλυψη σιτιστικών αναγκών μέσα από συλλογικές κουζίνες, μας υπενθυμίζει ότι δεν είμαστε μόνα μας και ότι ο τρόπος να τα αντιπαλέψουμε είναι η συλλογικοποίηση των ζωών μας. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι

όσοι θεωρούμαστε ‘΄ ψυχικά υγιείς ’’, αποτελούμε μέρους του κόσμου που θεωρεί τον άλλον άρρωστο, μέσα απ’ την κρίση και την ματιά μας αναπαράγεται ο διαχωρισμός υγιών- ασθενών. Έτσι, και η δική μας κρίση και αντιμετώπιση αποτελεί το πρωταρχικό πεδίο παρέμβασης και αναθεώρησης, επιδιώκοντας την μεγαλύτερη αποδοχή και συμπερίληψη των ψυχικά ασθενών στους χώρους μας.

Κωνσταντίνα Θεοδωρίδου – Ποίημα : ΑΠΘ, 10 Μαΐου ‘22

Κοίτα ρε κάτι τύπους τελειωμένους

που ούτε να ζήσουνε δεν ξέρουνε καλά καλά

και τη βρίσκουν όλο την ανάσα μας να κόβουν.

Γουστάρουν

να γκρεμίζουνε τα νιάτα μας

καυλώνουν

όταν το μέλλον μας βαράνε.

Ρίχτε τα όλα ρε μαλάκες

κάντε τα όλα “Βιετνάμ”.

Σφραγίστε τις καταλήψεις μας.

Γκρεμίστε τα στέκια μας.

Κάψτε ό,τι μας θυμίζει σε αυτήν την πόλη.

Ξεφορτωθείτε πια ό,τι δείχνει ότι κάποτε εδώ υπήρξαμε κι εμείς.

Ότι τρέξαμε

παίξαμε

αγαπήσαμε

κρυφτήκαμε

ξημερώσαμε

βλέποντας όνειρα μαζί και εφιάλτες.

Βάλτε διόδια στην Ιασονίδου

παρκόμετρο για κάθε ραντεβού που περιμένει στην Καμάρα

βάλτε κι έναν αυτόματο πωλητή στα παγκάκια που κάναμε τα πρώτα μας μεθύσια

ή δώσαμε τα πρώτα μας φιλιά

-ανάλογα τί θέτε να πουλάτε.

Μόνο να ξέρετε

πώς όταν σε κάποια γωνιά ψοφολογάτε

κανείς δε θα βρεθεί το χέρι να απλώσει

γιατί θα κάνουν πρόβα

τη χορογραφία

για τη γιορτή που θα στηθεί στον τάφο σας απάνω.

Μάης ‘22

Και οι θεοί τρελάθηκαν…

Του Βαγγέλη Πουλέτσου

Φίλε αναγνώστη,

Καθώς ξεκίνησα να διαβάζω το βιβλίο-κόμικ *Ρεμπέτικο. Ιστορία και πρωταγωνιστές* του Νίκου Κουφόπουλου, παράλληλα έβαλα να ακούσω το «Αν μ’ αξιώσει ο θεός» του Μάρκου. Στο σημείο όπου, σύμφωνα με το τραγούδι, ο Μπίλι Φριτς θα σκάρωνε αφράτους αργιλέδες, η Γκρέτα Γκάρμπο, μάγκα μου, θ’ άναβε το τσιμπούκι, ο Ζακ Κεπούρα στη γωνιά θα παίζει το μπουζούκι, ο Τζίμι Λόντος για νταής θα κάθεται στις τσίλιες και η Λίλιαν η Χάρβει θα διώχνει τις μπασκίνες, ένας Μόργκαν Φρίμαν σκαστός από το «θεός για μια εβδομάδα» ξεπήδησε από τις πρώτες κιόλας σελίδες του βιβλίου, πασχίζοντας να απαντήσει τελεσίδικα στο αιώνιο ερώτημα: από πού προέρχεται η λέξη ρεμπέτης – μα εις μάτην.

Και οι θεοί τρελάθηκαν…

Η γνώση, το μεράκι, η φαντασία και το καλό χιούμορ του Κουφόπουλου εναρμονίζονται σε ένα πραγματικά εμπνευσμένο σενάριο, το οποίο απεικονίζεται αριστουργηματικά από τα πινέλα

δεκατεσσάρων (!) παρακαλώ σκιτσογράφων και ζωγράφων, δημιουργώντας έτσι ένα βιβλίο ιδιαίτερα απολαυστικό που, παρά τον όγκο του, δεν θες να τελειώσει.

Στο βιβλίο το πνεύμα του ρεμπέτικου λάμπει ξανά ανανεωμένο και ζωηρό. Ένα πνεύμα πειραχτήρι σαν τον Μπάτη, ο οποίος παρίστανε τον οδοντίατρο στον χωροφύλακα που του παραπονιόταν για το δόντι του και του ’λεγε «τέτοια κουφαλα δεν ξανάδα». Η ιστορία του ρεμπέτικου αντιμετωπίζεται με τον απαιτούμενο σεβασμό, απεμπολώντας κάθε ίχνος παρελθοντολαγνείας και αποφεύγοντας τις ωραιοποιήσεις και τα φτιασίδια.

Το πνεύμα μεταμορφώνεται σε γάτο αλάνη, που σεργιανίζει όπου

του κάνει κέφι, αδιαφορώντας για τις κοινωνικές συμβάσεις και τους αποκλεισμούς και ακολουθώντας έναν διάγγελο ονόματι Βάγγο στον κόσμο της ουτοπίας. Εκεί, ζεύγη φαινομενικά αντιθετικά μεταξύ τους, όπως το σήμερα και το χτες, το καλό και το κακό, άγγελοι και διαβόλοι, μάγκες και αφάν γκατέ, ζητιανόξυλο και πιάνο, στροβιλίζονται σε ένα ταξίδι σπαρταριστό.

Από τα μουρμούρικα ρεμπέτικα της φυλακής ως τα delta blues του Μισισίπη και από τους κακόφημους τεκέδες του Περαία ως τις λαϊκές γειτονιές του Μπουένος Άιρες όπου γεννήθηκε το τάνγκο, τρία πράγματα θα σου καταστούν απολύτως σαφή, φίλε αναγνώστη:

α) Πόσο επαληθεύεται ο εμβληματικός στίχος του ΛΕΞ «Από τον πόνο των φτωχών γεννιέται η τέχνη των αστών» και πόσο κυνηγητό, φτώχεια και φυλακές βίωσαν οι μουσικοί των κατώτερων στρωμάτων από τις άρχουσες τάξεις μέχρι να κατακτήσουν τις καρδιές των ανθρώπων και να σπάσουν σύνορα, αποκλεισμούς και προκαταλήψεις, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο πολιτισμό.

β) Πόσα καντάρια ρεμπέτικης ιστορίας κατέχει ο Νίκος Κουφόπουλος, καθιστώντας το βιβλίο του από τα πληρέστερα πάνω στη συγκεκριμένη θεματολογία, κερδίζοντας μια περίοπτη θέση στη βιβλιοθήκη μου ανάμεσα στην αυτοβιογραφία του Βαμβακάρη, τα *Ρεμπέτικα τραγούδια* του Ηλία Πετρόπουλου και το *Κακό βοτάνι* του David Prudhomme.

Και…

γ) Δεκατέσσερεις (!) ζωγράφοι και σκιτσογράφοι ενώνουν τα πινέλα και τη φαντασία τους. Τέτοια πανσπερμία χρωμάτων και εικόνων για το ρεμπέτικο δεν ξανάγινε!

Βίκτορ Σερζ Η ιδεολογική λειτουργία του συγγραφέα

Βίκτορ Σερζ

Η ιδεολογική λειτουργία του συγγραφέα[1]

Μετάφραση: Δανάη Κασίμη

Οι μεγάλοι συγγραφείς κάθε εποχής είναι πάντα κήρυκες και, κάποιες φορές, απόστολοι. Για παράδειγμα, ο Μπαλζάκ·ορισμένα μυθιστορήματά του αποτελούν πραγματείες τέτοιας αστικής ευφυΐας, που μπορεί να μας φαίνονται παράξενα σατιρικά. Δείτε το *Ιστορία της ακμής και της παρακμής του Καίσαρα Μπιροτό* ή το *Ο μάρτυρας της μπουτίκ* ή ακόμη και μια πραγματεία για την εντιμότητα του μικρεμπόρου. Ο Μπαλζάκ έχτιζε το έργο του με πάθος, σε μια εποχή που η αστική τάξη μετασχημάτιζε τον κόσμο κατ' εικόνα της. Ακόμη κι οι πιο ασήμαντες αρετές της θριαμβεύουσας τάξης δεν είχαν τότε τίποτα το γελοίο. Να δώσω μερικά ονόματα συγχρόνων; Τον Γουίτμαν, τον Ζολά, τον Τολστόι, τον Ρολάν. Υπάρχει το χαρακτηριστικό του «αποστόλου» και στα τέσσερα αυτά ονόματα και εκεί κρύβεται ίσως το μεγαλείο τους. Υπάρχει το στοιχείο του ηθικολόγου και του κήρυκα στον Ανατόλ Φρανς, στον Μπαρέ, στον Ζιντ και στον Μπαρμπίς – εν πάση περιπτώσει, σε κάθε σημαντικό συγγραφέα.

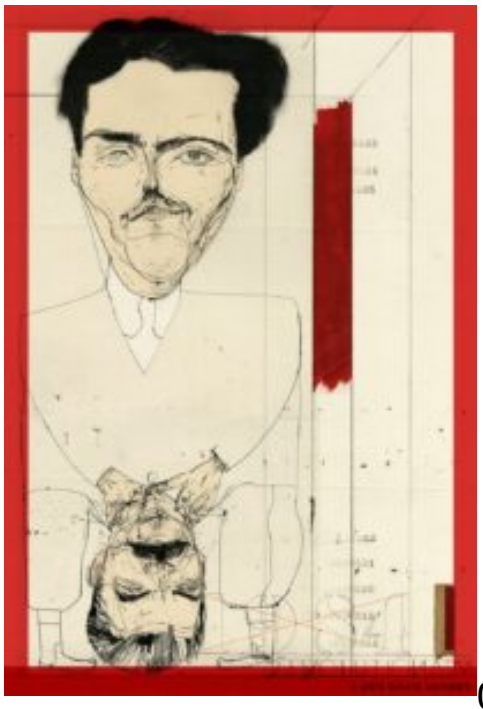

Ο συγγραφέας επιτελεί μια ιδεολογική λειτουργία. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι υπάρχουν δύο είδη συγγραφέων: οι διασκεδαστές των πλουσίων και οι εκπρόσωποι του πλήθους.[2] Στην πραγματικότητα, η οποία είναι πάντα αντιφατική, οι δύο αυτοί τύποι ανθρώπων είναι συχνά ο ίδιος άνθρωπος, αλλά θα πρέπει ο ένας από τους δύο να επικρατήσει. Θα ήταν όμως μεγάλο λάθος να φτάσουμε μέσα απ' αυτή τη λογική στο συμπέρασμα ότι ένα πολιτικό σκεπτικό διαπερνά ή πρέπει να διαπερνά κάθε έργο. Αυτό θα μας οδηγούσε σχεδόν κατευθείαν στο να αναγορεύσουμε ανώτερα τα έργα με διδακτικό περιεχόμενο. Τα διδακτικά μυθιστορήματα, με την τρέχουσα έννοια της λέξης, είναι συχνά εξ ορισμού έργα κατώτερης ποιότητας και, κατά συνέπεια, δεν καταφέρνουν να εκπληρώσουν τον σκοπό τους. Η σύγχυση μεταξύ της διαμαρτυρίας, της προπαγάνδας και της λογοτεχνίας είναι εξίσου καταστροφική και για τους τρεις αυτούς τρόπους πνευματικής δραστηριότητας και κοινωνικής δράσης –αν και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μπορούν να συνδυαστούν δυναμικά και με πολλούς τρόπους.

Η ιδιαίτερη αξία του μυθιστορήματος πηγάζει από το γεγονός ότι δεν προσφέρει στον άνθρωπο πολιτικά συνθήματα ή διεκδικήσεις αλλά κάτι διαφορετικό: τρόπους για να αισθάνεται, να ζει εσωτερικά, να κατανοεί τους άλλους, να καταλαβαίνει τον εαυτό του, να αγαπά και να ζει με πάθος. Εννοείται, ας το

επαναλάβουμε, ότι αυτοί οι τρόποι ζωής, φτάνοντας στο επίπεδο της συνείδησης, παίρνουν τη μορφή μιας ιδεολογίας που ανταποκρίνεται αναγκαία στο ρητό ή άρρητο «πιστεύω» κάποιων κοινωνικών τάξεων. Αυτό γίνεται, όμως, με τρόπο έμμεσο και αποστασιοποιημένο, που παίρνει χαλαρή μορφή και είναι ορατός μόνο στον αναλυτή. Οι Ρώσοι λένε με μια φράση, συνοπτικά αλλά εντυπωσιακά, το εξής: «Ο συγγραφέας είναι ο οργανωτής του ψυχισμού». Είναι κακός οργανωτής εκείνος που μας λέει: «Ελάτε, εγώ θα σας διδάξω να σκέφτεστε και να αισθάνεστε!». Πρώτον, αυτό δείχνει μια κάποια έπαρση, και επιπλέον, ακόμη κι αν δεν τεθεί ζήτημα προσωπικής αξιοπρέπειας, θα πρέπει κανείς να μη διαθέτει καθόλου κριτικό πνεύμα για να μην του προκαλέσει δυσπιστία μια τέτοιου είδους δήλωση. Είναι, λοιπόν, κατώτερη η διδακτική λογοτεχνία.

Μια άλλη πτυχή αυτής της κατωτερότητας αφορά τον ίδιο τον συγγραφέα. Ο συγγραφέας δεσμεύεται από τη θέση που υπερασπίζεται, ξέρει πού θα πρέπει να μας οδηγήσει, επομένως ξέρει και πού πρέπει να πάει. Δεν είναι πλέον σε θέση να απελευθερώσει τις δημιουργικές του ικανότητες και να τις ακολουθήσει με κλειστά μάτια – κλειστά για τα καθημερινά πολιτικά τεκταινόμενα, για παράδειγμα, αλλά ανοικτά, τρομακτικά ανοικτά, μπροστά στο αχανές σύμπαν, όπως τα μάτια του Ρεμπώ! Ο μηχανισμός της καλλιτεχνικής δημιουργίας απέχει πολύ από το να μας είναι απολύτως κατανοητός. Είναι βέβαιο ότι, για πολλούς καλλιτέχνες, η προσπάθεια που τείνει να υποτάξει πλήρως σε μια κατεύθυνση αυστηρά συνειδητή τη δημιουργική διαδικασία –στην οποία εμπλέκονται πλήθος υποσυνείδητων και συνειδητών παραγόντων-, είναι μια προσπάθεια που θα κατέληγε στην ανεπιθύμητη απώλεια του πλούτου του έργου και της προσωπικότητας.

Άραγε, θα μπορούσε το βιβλίο ν’ αναπληρώσει με την καθαρότητα των ιδεών αυτά που θα έχανε σε αυθορμητισμό, σε απόδοση της πολυπλοκότητας των ανθρωπίνων σχέσεων, σε βαθιά ειλικρίνεια, σε πλούσιες αντιφάσεις; Σε ορισμένες περιπτώσεις ίσως να μπορούσε. Όμως, η γοητεία και η αποτελεσματικότητα του λογοτεχνικού έργου πηγάζουν από μια μύχια επαφή ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αναγνώστη, μια επαφή σε επίπεδα όπου η αμιγώς διανοητική γλώσσα των ιδεών δεν επαρκεί, ένα είδος μέθεξης που επιτυγχάνεται μόνο με το έργο τέχνης. Εάν αποδυναμώσουμε τα εργαλεία αυτής της συνάντησης, αποδυναμώνουμε τα πάντα. Και δεν βλέπω τι κερδίζουμε, αν και καταλαβαίνω πολύ καλά ότι ένας πολιτικός μπορεί να προτιμά τα μυθιστορήματα που είναι προσαρμοσμένα στα άρθρα του προγράμματός του. Αυτός ο πολιτικός όμως, που χαρακτηρίζεται από την ανικανότητά του να υποτάξει τα συμφέροντά του σε άλλα, πολύ μεγαλύτερα και ανθεκτικότερα στον χρόνο, είναι ένα όν πραγματικά κοντόφθαλμο. θα πρέπει να του απαντήσω ότι, για την προλεταριακή πολιτική, ένα έργο δυνατό και ζωντανό, που το διατρέχει το επαναστατικό πνεύμα έστω και συγκεχυμένα, ακόμη κι αν είναι ένα έργο γεμάτο με όλα όσα οι μικροδογματικοί καταγγέλλουν πικρόχολα ως «ιδεολογικές παρεκκλίσεις», αξίζει περισσότερο, μας είναι πιο χρήσιμο από ένα άλλο που συμμορφώνεται με όλες τις απαιτήσεις της προπαγάνδας αλλά του λείπει εκείνο το απροσδιόριστο και άφατο στοιχείο που μας

συνεπαίρνει, αναστατώνει τα σωθικά μας και μας ανάβει τη μικρή ευεργετική φλόγα ενός βαθύτερου συναισθήματος.[3]

Ένα παράδειγμα: το μυθιστόρημα *Μάνα* της Έλεν ΓκρέιςΚαρλίσλ, του οποίου τη γαλλική εκδοχή μάς έδωσε η Μαγκνταλέν Παζ με τον τίτλο *Chair de ma chair*.[4] Γνωρίζω ελάχιστα σύγχρονα έργα φτιαγμένα από τόσο καθαρό μέταλλο. Με κάνει να σκέφτομαι τις δραματικές χαλκογραφίες του Κονσταντέν Μενιέ.[5]Αν την ακολουθήσουμε βήμα-βήμα σε αυτή τη διαδρομή, όπως την εκφράζει με τη γλώσσα της, που σε παρασύρει ακριβώς γιατί έχει όλη την αδεξιότητα και τη φτώχεια της πραγματικής γλώσσας μιας φτωχής γυναίκας της Νέας Υόρκης, αν ακολουθήσουμε μέχρι τέλους το ξετύλιγμα αυτής της ζωής, μας μένει στους ώμους κάτι από το απάνθρωπο βάρος ενός ουρανοξύστη…

Έδειξα αυτό το βιβλίο σ’ έναν νεαρό δογματικό, που το παίζει, αλίμονο, πολιτικός, και μου απάντησε επί της ουσίας τα εξής: «Το βιβλίο έχει μικροαστικό χαρακτήρα· ο αμερικάνικος καπιταλισμός δεν καταδικάζεται· στο τέλος επικρατεί ένας τόνος παραίτησης ανάμεικτος με ελπίδα, κάτι που δείχνει ότι η συγγραφέας δεν έχει αποβάλει όλες τις αυταπάτες για την αμερικανική δημοκρατία. Όπως και οι χαρακτήρες της, έτσι κι αυτή δεν ακολούθησε τον δρόμο του κόμματος…» Πρέπει κανείς να είναι πολύ στενοκέφαλος για να μην κατανοεί ότι η συγγραφέας —ίσως παρά τις πραγματικές δημοκρατικές της αυταπάτες- κατορθώνει να αποκαλύψει με ασύγκριτη δύναμη την επιρροή του αμερικάνικου πολιτισμού στους καταπιεσμένους, ακριβώς γιατί δεν διατυπώνει μια ρητή καταγγελία του αμερικάνικου καπιταλισμού και γιατί δείχνει ότι αυτό το καθεστώς μπορεί να πλάθει με τόση επιτυχία την καταπιεσμένη ψυχή, σε σημείο που να μην μπορεί πια να δει τίποτε έξω από αυτό.

[1] *Το κείμενο του Βίκτορ Σερζ δημοσιεύτηκε το 1929 και περιλαμβάνεται στον τόμο κειμένων του συγγραφέα με τίτλο Littérature et révolution.*

[2]*Σκόπιμα αποφεύγω να χρησιμοποιήσω εδώ τις λέξεις «μάζες» ή «τάξεις», που μπορεί να φαίνονταν περισσότερο ακριβείς στους ερασιτέχνες της ψευδομαρξιστικής σχηματοποίησης. Οι σχέσεις ανάμεσα στους διανοητικούς κύκλους και τις κοινωνικές κατηγορίες της παραγωγής απέχουν πολύ από το να είναι τόσο άμεσες όσο φαντάζονται διάφοροι υπεραπλουστευτές, που δεν βρίσκουν κάτι καλύτερο να κάνουν παρά να διαγράφουν δογματικά τις δυσκολίες. Είναι προφανές ότι η μέθοδος αυτή δεν έχει καμία σχέση με τη μαρξιστική ανάλυση.*

[3*]Η οπτική της κριτικής θα πρέπει να εξεταστεί χωριστά. Μια διεισδυτική και μαχητική κριτική δεν θα στεκόταν μόνο στα πλεονεκτήματα του έργου αλλά θα επέμενε επί μακρόν στις ιδεολογικές αδυναμίες του. Νομίζω ότι μια τέτοια κριτική αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας επαναστατικής λογοτεχνίας.*

[4] *Σάρκα από τη σάρκα μου.[Σ.τ.Μ]*

[5]*Ο Κονσταντέν Μενιέ (Constantin Meunier, 1831-1905) ήταν Βέλγος ζωγράφος, χαράκτης και γλύπτης. Υπήρξε υποστηρικτής του κοινωνικού ρεαλισμού και το κυρίαρχο θέμα στα έργα του είναι η εργατική τάξη. [Σ.τ.Μ]*

Ο φόβος αλλάζει πλευρά! Παρέμβαση στο Εθνικό θέατρο (Φωτογραφίες+Βίντεο)

Ο φόβος αλλάζει πλευρά…
Το πρωί του Σαββάτου, πριν το κρεσέντο καταστολής που εκτυλίχθηκε στο κέντρο της πόλης, πραγματοποιήθηκε παρέμβαση έξω από το κτίριο Τσίλλερ του Εθνικού θεάτρου. Καλλιτέχνες,

μέλη πολιτικών συλλογικοτήτων και φεμινιστικών ομάδων, ΛΟΑΤΚΙ άτομα δήλωσαν τη στήριξη τους σε όποι@ μιλάει.
Μέρα με τη μέρα, ώρα με την ώρα. Η δημοκρατία, μας λέτε ότι δεν εκβιάζεται, βλέπουμε όμως καθημερινά να «βιάζεται» από τους κυβερνώντες, από τους υπεράνω πάσης υποψίας, από τους «γνωστούς» καλλιτέχνες. Νομίζετε ότι ασκώντας βία θα μας κρατήσετε σιωπηλές/ούς, φοβισμένες/ους, υποταγμένες/ους. Ακούστε το, όμως καλά. Δεν σας φοβόμαστε! Και το αποδεικνύουμε κάθε μέρα. Βγαίνοντας στον δρόμο για να διεκδικήσουμε την αρπαγή των αυτονόητων. Σπάζοντας τη σιωπή απέναντι στα περιστατικά έμφυλης και σεξουαλικής κακοποίησης.
ΜΑΤ, ΔΡΑΣΗ, Αύρες εσείς; Αλληλεγγύη εμείς!
Χέρι χέρι, δίπλα δίπλα σπάμε τη σιωπή, νικάμε τη βαρβαρότητά σας!
Το βίντεο της παρέμβασης
https://fb.watch/45OHS0EzzE/
Φωτογραφικό υλικό από την Σήφη Παπαδάκη

Ο ΦΟΒΟΣ

ΜΟΝΕΡΟΣ

Οι Αόρατοι Καλλιτέχνες

των Δανάη Κασίμη και Ηρακλή Τζαφέτα

«Ο σκοπός της τέχνης είναι να δώσει στη ζωή σχήμα»

Γουίλιαμ Σαίξπηρ

«Η τέχνη είναι πίστη και επιβάλλει το καθήκον να αγνοήσεις την κοινή γνώμη»

Βίνσεντ Βαν Γκογκ

«Και τι άλλο είναι η τέχνη παρά λεπτομέρειες»

Κωνσταντίνος Καβάφης

Τις τελευταίες μέρες υπήρξε μία σοβαρή κινητοποίηση καλλιτεχνών με σκοπό τη διαμαρτυρία απέναντι στην αδιαφορία της κυβέρνησης σχετικά με την ένταξή τους στους πληγέντες της πανδημίας και για τον αποκλεισμό τους από τη χορήγηση επιδόματος. Η πανδημία έπληξε όλους τους κλάδους ενώ η ίδια η ασθένεια δεν έκανε κοινωνικές διακρίσεις – από τα κατώτερα ταξικά στρώματα μέχρι τον Μαρινάκη και τον πρωθυπουργό της Αγγλίας. Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριζόμασταν ότι η πλειοψηφία των καλλιτεχνών στη χώρα βρίσκεται επί ξύλου κρεμάμενη και σχεδόν στα όρια της φτώχειας – ίσως περισσότερο από κάθε άλλο κλάδο. Ακόμη και σήμερα κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει πότε θα καταφέρουν να εργαστούν, τουλάχιστον όπως παλιά. Ήδη ακούγονται πολλά σενάρια ότι θα καθυστερήσει το άνοιγμα των συναυλιακών χώρων, των θεάτρων, των σινεμά κ.λπ. και δυστυχώς το θέμα αυτό δεν φαίνεται να αποτελεί προτεραιότητα για την κυβέρνηση. Αντίθετα, αντιμετωπίζεται ως ζήτημα δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση με τους λοιπούς εργασιακούς χώρους.

Για ποιο λόγο όμως η τέχνη έρχεται πάντα σε δεύτερη μοίρα και κανείς δεν συγκινείται ιδιαίτερα με την απαξίωση της; Η προφανής απάντηση ότι οι νόμοι της αγοράς καθορίζουν την αξία της εκάστοτε τέχνης όπως συμβαίνει με κάθε «αγοραίο» προϊόν και η αξία αυτή δεν είναι ικανοποιητική. Προφανώς η τέχνη – τουλάχιστον αυτή που θέλει να επικοινωνήσει αποκαλυπτικά με τον άνθρωπο – είναι απαξιωμένη διαχρονικά και ως εκ τούτου ο αγώνας των περισσότερων Ελλήνων καλλιτεχνών για την επιβίωση είναι πάντα επώδυνος και εξοντωτικός, εκτός κι αν κανείς ενταχθεί στη βιομηχανία του φανταχτερού θεάματος ή ασκεί παράλληλα δεύτερο επάγγελμα. Είναι όμως αποκλειστικά οικονομικός ο λόγος του εκτοπισμού των καλλιτεχνών; Ευθύνεται αποκλειστικά η ζούγκλα της αγοράς και τα κράτη για το καλλιτεχνικό σαμποτάζ; Φυσικά, δεν φιλοδοξούμε να απαντήσουμε σε όλα αυτά τα ερωτήματα με το παρόν κείμενο..

Υπάρχουν διάφορες μορφές τέχνης και η συζήτηση γύρω από τον σκοπό του κάθε καλλιτέχνη και της κάθε καλλιτέχνιδος μάλλον στερείται νοήματος. Αν αφήσουμε στην άκρη την υποκειμενική διάσταση του, οι καλλιτέχνες στο σύνολό τους διακρίνονται από μία ιδιόμορφη πίστη σε κάτι. Υπάρχει μια αόρατη κινητήρια δύναμη που τους «καταδικάζει» στη δημιουργία τέχνης. Οι λόγοι που τους ωθούν είναι υπαρξιακοί και ακριβώς αυτή η τέχνη είναι ο μόνος τρόπος, η μόνη δίοδος για τη δημιουργία ενός άλλου κόσμου στον οποίο μπορούν να φανταστούν οι καλλιτέχνες τους εαυτούς τους και τους άλλους. Βέβαια, κατά τη γνώμη μας η παραδοχή αυτή αφορά τους καλλιτέχνες που έχουν κάτι να πουν, όμως και αυτό αποτελεί ένα υποκειμενικό στοιχείο.

Οι καλλιτέχνες, άλλοτε εκούσια και στρατευμένα άλλοτε ακούσια, κάνουν κριτική στις υπάρχουσες κοινωνικές αξίες και δημιουργούν προβληματισμό γύρω από το κυρίαρχο κοινωνικό πράττειν (κατανάλωση, ισχύς, δύναμη, status, γόητρο). **Το «πρόβλημα» με τους αξιόλογους καλλιτέχνες είναι ότι πιστεύουν σε μία άλλη κοινωνία όταν την ίδια στιγμή τα έργα τους απευθύνονται σε μία κοινωνία που φαινομενικά και στην πλειοψηφία της δεν πιστεύει σε τίποτα.**[1] Εδώ να τονίσουμε ο

προβληματισμός αυτός αφορά μια γενική εικόνα, η οποία δεν περιλαμβάνει τη μειοψηφία της κοινωνίας. Το δόγμα TINA έχει καταφέρει να οδηγήσει σε αδιέξοδο τις κοινωνικοπολιτικές διεργασίες για έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής, για απεγκλωβισμό από τους νόμους της αγοράς και τη δημιουργία νέων από τα κάτω. Για ποιο λόγο οι σημερινοί άνθρωποι δεν πιστεύουν σε κάτι που να τους δίνει ένα ανορθωτικό νόημα; Ίσως επειδή οι αξίες του κυρίαρχου συστήματος έχουν κατακαθίσει για τα καλά στην πλειοψηφία των συνειδήσεων της κοινωνίας και καθορίζουν τις επιλογές των ατόμων με τέτοιο τρόπο, ώστε η αναζήτηση για κάτι διαφορετικό να μην περνάει από κανενός το μυαλό.

Από την άλλη πλευρά, μία σημαντική μερίδα καλλιτεχνών πιστεύει σίγουρα σε κάτι και προσπαθεί εκούσια ή ακούσια να αφυπνίσουν φωτίζοντας δύσβατα μονοπάτια της ψυχής των ανθρώπων. Ο συγγραφέας που δημιουργεί έναν χαρακτήρα παθιασμένο και απολύτως γήινο, ο οποίος προσπαθεί να απολαύσει κάθε στιγμή της ζωής νικώντας τον θάνατο, η ηθοποιός που εισβάλλει στο μυαλό και στην καρδιά του θεατή ξεγυμνώνοντάς τον, ο μουσικός που παίζει υφαίνοντας έναν κόσμο διαφορετικό όπου ο έρωτας και η αγάπη θα εκφράζονται χωρίς όρους, η ζωγράφος που καταφέρνει να αποτυπώσει τις εγκεφαλικές διεργασίες ενός ανθρώπου που ονειρεύεται και ο χορευτής που περιδιαβαίνει τις ετεροτοπίες με βλέμμα στραμμένο στο άπειρο της ψυχής, δεν βρίσκουν γόνιμο έδαφος για συζήτηση με ένα κοινωνικό σώμα που στην πλειοψηφία του είναι ευνουχισμένο. Οι «πραγματικοί» καλλιτέχνες, λοιπόν, πράγματι είναι αόρατοι με μία έννοια διότι εισβάλλουν στο κοινωνικό υποσυνείδητο διαρρηγνύοντας τις πύλες του αξιακού συστήματος των ανθρώπων. Αποτελούν μία το δίχως άλλο «απειλή» στην κατεστημένη σύλληψη του ατόμου για την πραγματικότητα. Μία ρήξη με την υποδούλωση στο παρελθόν, με τον μύθο της «ανάπτυξης», τις αυταπάτες τις συσσώρευσης αγαθών, την ψευδαίσθηση της ελευθερίας.

Ακόμα και να βρεθεί σήμερα ένας τρόπος να χορηγηθεί τελικά ένα επίδομα στους καλλιτέχνες (άγνωστα τα κριτήρια), δεν γίνεται να παραβλέψουμε ότι **κανείς δεν ασχολήθηκε μαζί τους εκτός από**

τους ίδιους. Ανέλαβαν οργανωμένα από τα κάτω τη δυναμική πρωτοβουλία να υψώσουν το ανάστημά τους και να γίνουν ορατοί. Το ίδιο έκαναν και σε περιόδους κατά τις οποίες δεν θίγονταν άμεσα τα συμφέροντα του κλάδου τους, επιτυγχάνοντας να διακόψουν για τα καλά τη ροή της κανονικότητας. Όλοι θυμόμαστε την κατάληψη του κτιρίου της Λυρικής Σκηνής τον Ιανουάριο του 2009,[2] όταν από χώρος ιδιωτών μετατράπηκε σε ανοιχτό, ελεύθερο και δημόσιο χώρο. Φέτος απολαύσαμε τη δημιουργική συμμετοχή των καλλιτεχνών στις δυναμικές κινητοποιήσεις της Χιλής, οι οποίοι στάθηκαν στο πλευρό των διαδηλωτών. Στην Κωνσταντινούπολη το 2013 αξιοσημείωτη ήταν η συμπαράσταση των καλλιτεχνών στο κίνημα της πλατείας Ταξίμ. Δεν θα ξεχάσουμε βέβαια το σημαντικό κίνημα κατά της εξόρυξης χρυσού στις Σκουριές της Χαλκιδικής, το οποίο και πάλι στήριξαν οι καλλιτέχνες με τη συμμετοχή τους στις μεγάλες συναυλίες αλληλεγγύης με σκοπό την κάλυψη σημαντικού μέρους των δικαστικών εξόδων των διωκόμενων αγωνιστών.

Παρά το γεγονός ότι αρκετοί καλλιτέχνες ήταν και είναι παρόντες στα κοινωνικά κινήματα, ο κλάδος των τεχνών αντιμετωπίζει πολλά εσωτερικά προβλήματα τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και στον εργασιακό τομέα. Είναι ένας κλάδος με τεράστιο ποσοστό ανεργίας καθώς οι περισσότεροι καλλιτέχνες αναγκάζονται να δουλεύουν ανασφάλιστοι ή κάτω από τραγικά εργασιακά καθεστώτα. Ταυτόχρονα, είναι ένας κλάδος που δεν είχε συγκροτήσει στο παρελθόν κοινότητες αυτοοργανωμένου αγώνα και συνήθιζε κατά κύριο λόγο να εναποθέτει τις ελπίδες σωτηρίας του στον κλασικό συνδικαλισμό, τον οποίο επικαλούταν στις δύσκολες στιγμές. Σήμερα, μένει να δούμε πώς θα εξελιχθούν οι δυναμικές πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει μέρος του καλλιτεχνικού σώματος.

Τέλος, η χρονική συγκυρία που επέλεξε ο ιός να εμφανιστεί ήταν η πιο κρίσιμη και παραγωγική για τον χώρο της τέχνης και του θεάματος στην Ελλάδα. Είναι γνωστό ότι κατά τη θερινή περίοδο οργανώνονται όλες οι καλοκαιρινές παραγωγές και τα φεστιβάλ και την ίδια στιγμή αρχίζουν να γίνονται οι πρώτοι σχεδιασμοί

για την σεζόν που ακολουθεί. Σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία λοιπόν πληθαίνουν οι φωνές όλων αυτών των καλλιτεχνών που απαιτούν στήριξη. Το βήμα που καλούμαστε να κάνουμε ως καλλιτέχνες είναι να αναρωτηθούμε από ποιον πραγματικά χρειαζόμαστε στήριξη. Η αλληλεπίδραση με την κοινωνία δίνει πνοή στην τέχνη. Ο πολιτισμός ζει γεννιέται και πεθαίνει μέσα στους δρόμους της κοινωνικής εξέλιξης, μέσα στη συνάφεια του κοινωνικού χωροχρόνου.

Να μην αφήσουμε την τέχνη να πεθάνει ούτε σήμερα ούτε τώρα ούτε ποτέ!

Η Δανάη Κασίμη είναι μουσικός και ο Ηρακλής Τζαφέτας ηθοποιός και μουσικός.

Υποσημειώσεις

[1] Κορνήλιος Καστοριάδης, *Παράθυρο στο χάος*, Ύψιλον, Αθήνα 2008

[2] https://www.babylonia.gr/2019/12/09/deka-chronia-perasan-ki-allo-ena-meta-gia-tin-katalipsi-tis-lyrikis/

Alea Jacta Est

της Λουκίας Τζωρτζοπούλου

Περίεργες μέρες αυτές που περνάμε, παγκοσμίως, και δεν ξέρουμε καν τι θα συμβεί στο μέλλον. Στενάχωρες στιγμές και για τα κόμικς τώρα τελευταία. Ας πούμε, στις 2 Απρίλη έφυγε στα 76 του – από κορωνοϊό – ο Juan Giménez, σχεδιαστής της σειράς των *Μεταβαρώνων* σε σενάριο του Alejandro Jodorowsky. Και μακάρι,

μέχρι να τελειώσει όλο αυτό το post-post-post apocalyptic σκηνικό, να μην χάσουμε κι άλλες μεγάλες μορφές των σύγχρονων τεχνών που – κατά τραγική ειρωνεία ως προς το "σύγχρονων" – είναι συνήθως μιας κάποιας ηλικίας.

Η πικρή αλήθεια είναι ότι όσο θα προχωρά το σερί των θανάτων από αυτόν τον ιό, τόσο πιο ψύχραιμα ενδέχεται να αντιμετωπίζουμε την κάθε μακάβρια αναγγελία στη ροή των social media μας. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουμε "ψηθεί" με τον πλέον κυνικό τρόπο στο να δεχόμαστε την είδηση του θανάτου ενός αγαπημένου καλλιτέχνη. Το πολύ-πολύ να συνεχίσουμε να σκρολάρουμε μειλίχια, αν οι αποθανόντες μας ήταν αδιάφοροι σε προσωπικό επίπεδο, να μουρμουρίσουμε ένα "κρίμα" και να συνεχίσουμε να σκρολάρουμε, ή να κάνουμε ένα μικρό post-φόρο τιμής για το πρόσωπο που μας άφησε αυτό καθ' αυτό ή για το καλλιτεχνικό τους έργο, στην περίπτωση που υπήρξαμε θαυμαστές των έργων τους. Και κυρίως, για να μαζέψουμε τα likes μας. Δεν ακούγεται καθόλου ωραίο όταν το διαβάζει κανείς, αλλά είναι η αλήθεια, ας μην κοροϊδευόμαστε. Στο 98% των περιπτώσεων, κάθε σοσιαλμηδιακός μας προσωπικός επικήδειος για διάσημες ή αγαπημένες προσωπικότητες δεν είναι παρά ένα εγωκεντρικότατο, ναρκισσιστικό ΚΟΙΤΑΧΤΕ ΜΕ, ΕΙΜΑΙ RELEVANT.

Με πλήρη επίγνωση λοιπόν ότι σε καμία περίπτωση αυτό εδώ το κειμενάκι *δεν* ανήκει στο υπόλοιπο 2% των περιπτώσεων των διαδικτυακών *adieu*, ας παρατεθούν *à la βιωματικά* μερικές σκέψεις για τον σχεδιαστή του οποίου η αναγγελία θανάτου του εν μέσω βαριεστημένου κι ατέρμονου καραντινικού σκρολαρίσματος, με πόνεσε ρεαλιστικά. Ο Albert Uderzo πέθανε στα 93 του, όχι από κορωνοϊό αλλά από καρδιά. Το όνομά του πιθανόν να μην είναι άμεσα αναγνωρίσιμο εκτός Γαλλίας. Το έργο του όμως είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παγκόσμιας ποπ κουλτούρας, της εθνικής κουλτούρας μιας χώρας, της Τέχνης του 20ου αιώνα και των παιδικών μας χρόνων – τουλάχιστον. Ο Albert Uderzo ήταν ο σχεδιαστής του Αστερίξ. Θεωρώ ότι δεν έχει νόημα να αναφερθεί εδώ για *άλλη* μια φορά η επιδραστικότητα του

Αστερίξ στα τρία πρώτα πεδία, την ποπ κουλτούρα,την πολιτιστική κληρονομιά της Γαλλίας και την 9η Τέχνη συνολικά. Άλλωστε το έχουν ήδη κάνει άλλες και άλλοι πολύ καλύτερα, αναλυτικά και ταιριαστά. Είναι πιο εύκολο για γράψω για την άρρηκτη σύνδεση του *Αστερίξ* με τις πρώτες αναγνωστικές εμπειρίες μας και την επαφή με τον κόσμο των κόμικς εν γένει.

Στατιστικά κι εμπειρικά, θεωρώ ότι η φουρνιά μου (όπως και η προηγούμενη και η επόμενη και η μεθεπόμενη ενδεχομένως) είναι η φουρνιά που χάρη στον Αστερίξ συλλάβισε για πρώτη φορά τις πρώτες της λέξεις στο χαρτί, πριν καν πάει στην πρώτη δημοτικού. Ή ότι ένα τεύχος κόμικς, και συνήθως ένα τεύχος Αστερίξ, υπήρξε το πρώτο εξωσχολικό μας ανάγνωσμα. Όσες κι όσοι μεγαλώσαμε στη δεκαετία του ‘90 πιθανόν να θυμόμαστε τον ενθουσιασμό του να διαβάζουμε μια ολοκαίνουρια περιπέτεια του *Αστερίξ* από αυτές που σχεδίαζε αλλά κι έγραφε πια μόνος ο Uderzo (και με διαφορετικούς σεναριογράφους τα τελευταία χρόνια). Θυμάμαι τις καλοκαιρινές διακοπές μου και την ιστορία με τη *Χαλαλίμα, το Ρόδο και Ξίφος,* την *Γαλέρα του Οβελίξ,* ακόμα και τη *Λατραβιάτα*. Όλα τα προηγούμενα – και κλασικά – τεύχη ήταν ήδη στην κατοχή των γονιών μας πριν περάσουν στα χέρια μας. Από τον Αστερίξ ακόμα εμείς τα παιδιά που μεγαλώσαμε στην Ελλάδα μάθαμε έστω και λίγο την γεωγραφία Γαλλίας (κυρίως λόγω του *Γύρου της Γαλατίας)* αλλά και την πρώιμη Ιστορία της.

Και φυσικά τα Λατινικά. Πιθανότατα ο μόνος λόγος που το πλέον ανούσιο μάθημα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ήταν λιγότερο βαρετό κι ανυπόφορο απ’ ό,τι προορίζονταν, ήταν το ότι ξέραμε και παπαγαλίζαμε από πριν διάφορες random ατάκες από διάφορες περιπέτειες του Αστερίξ. Αν σας έβαζαν ένα γρήγορο κουίζ, “ποιες είναι οι πρώτες λατινικές φράσεις που σας έρχονται στο μυαλό” ποιες άλλες πέρα από το *alea jacta est*, το *veni, vidi, vici* ή το *gloria victis* ή το *nunc est bibendum* θα σας ερχόταν στο μυαλό; Και στην τελική, ποιες από αυτές *δεν* πρωτοδιαβάσατε στο Αστερίξ; ~~Ωπ, ποια ψέλλισε *“Ovidius poeta…”*; Πέρασε έξω.~~ Οι πιο σκληροπυρηνικοί fans θυμούνται μέχρι και σε ποιο τεύχος

συναντάται το εκάστοτε ρητό, αλλά αυτό είναι ένα άλλο, ευλογημένο επίπεδο nerdοσύνης.

θα μπορούσαν να γραφτούν κι άλλα πολλά για το πόσο μελετημένες, ραφιναρισμένες κι εν τέλει απείρως διασκεδαστικές ήταν οι περιπέτειες των ηρώων των Rene Gosciny & Albert Uderzo και το πώς οδήγησαν αρκετές/ους από εμάς να ασχοληθούμε με τα κόμικς ως artists ή σεναριογράφοι. Όμως αυτό εδώ το κείμενο γράφτηκε με αφορμή τον θάνατο του σχεδιαστή του Αστερίξ, οπότε ας κλείσει με ένα μεγάλο ευχαριστώ στον άνθρωπο που σχεδίαζε μέχρι και στα τελευταία χρόνια της ζωής του, τον ίσως πιο αγαπημένο μας ήρωα κόμικς.

Merci pour tout, maître.